

Hasaplamaga ukypsyzlygyň we matematiki aladanyň ýokary derejesine garamazdan, adamlar köplenç san maglumatlaryny ýokary baha berýärler.

Barlaglar, howanyň üýtgemegi baradaky habarlarda san maglumatlarynyň ulanyjylaryň maglumatlary nähili kabul edýändigine we ýaýradýandygyna möhüm täsir edýändigini görkezdi. Mysal üçin, NASA-nyň maglumatlaryna görä, global temperatura 1,5 gradus ýokarlanmak bilen deňeşdirilende, 2 gradus ýokarlansa, dünýäniň şäherlerinde takmynan 61 million adam güýçli gurakçylyk howpy bilen ýüzbe-ýüz bolar. ABŞ-da temperaturanyň her gradus ýokarlanmagy JIÖ-niň 2,3% ýitmegine sebäp bolup biler. Şeýle maglumatlar möhümdir, ýöne “matematiki alada” sebäpli kabul etmek kyn bolup biler - adamlar sanlar bilen iş salyşmaly bolanda gorky we rahatsyzlyk duýýarlar. (Sanlar babatynda gyzyklanýanlar üçin: işçi ýaşyndaky amerikanlaryň takmynan üçden biri ýönekeý san prosesleri bilen kynçylyk çekýär.

Şeýlelik bilen, şeýle çylşyrymly meseleler barada pikir alyşmalarda san maglumatlaryny işjeň ulanmalymy ýa-da bu diňleýjileri gorkuzyp bilermi diýen sorag ýüze çykýar? 2022-nji ýylyň ahyrynda geçirilen barlaglar, sosial mediýadaky millionlarça habarlary seljerip, bu soraga jogap bermäge synanyşýar. Hususan-da, Twitter platformasynda klimatologlardan takmynan 8 million twit we howanyň üýtgemegine bagyşlanan ýörite Reddit subredditi boýunça 17 müňden gowrak post ýygnaýdy. Arap sanlary, meselem, “9” ýa-da “27” ýaly sanlar bar bolsa, habarlary sanly diýip hasaplandy. Galan postlar sanly däl diýip hasaplandy.

Netijeler, sanly twitleriň we postlaryň ulanyjylar tarapyndan has köp paýlaşylýandygyny görkezdi. Twitter-de şeýle habarlary 16,9% köp retwit etdiler, Reddit-de bolsa olar 31,7% köp “like” aldy. Bu, san maglumatlarynyň adamlaryň maglumatlary ýaýratmak islegini güýçlendirýändigini görkezýär. Şeýle-de bolsa, gyzykly aýratynlyk bellendi: sanly habarlaryň has köp ýaýramagyna garamazdan, Twitter-de olar has seýrek “like” alýardy. Alymlar, takyk sanlaryň meseläniň gerimini güýçlendirýändigini we şeýle habarlary ýönekeý tassyklamak üçin emosional taýdan agyrlaşdyrýandygyny çakladylar.”

Meýdan barlaglaryna goşmaça, 212 adamyň gatnaşmagynda birnäçe synag geçirildi. Olara howanyň üýtgemeginiň netijeleri barada 20 dürli twit görkezildi, olar takyk san maglumatlaryny öz içine alýardy ýa-da umumy mukdar görnüşinde (meselem, “milliard tonna buz”) ýa-da düýbünden san ýokdy. Gatnaşyjylar takyk sanly twitleri paýlaşmaga has ýykgyň edýärdiler we şeýle habarlara sanly maglumatlary bolmadyk habarlardan has köp ynanyrdylar. Bu täsirler matematiki ukyply gowy bolan adamlaryň arasynda, şeýle hem howanyň üýtgemegi bilen gyzyklanýan we liberal garaýyşlylaryň arasynda has güýçli boldy.

Näme üçin san maglumatlary matematiki aladanyň bardygyna garamazdan şeýle

ynandyryjy? Barlaglar, matematiki sowatsyzlygyň ýokary ýaýramagyna garamazdan, adamlaryň umuman takyk san maglumatlaryny almagy makul bilýändigini görkezýär, sebäbi olar hünärmen pikiriniň görkezijisi hökmünde kabul edilýär. Bu beýleki ugurlarda-da tassyklanylýar – meselem, sanlary öz içine alýan lukmançylyk we ylmy habarlara has köp ynam bildirilýär.

Şeýle-de bolsa, inçe deňagramlylyk bar. Habarda sanlar gaty köp bolsa, bu diňleýjileri aşa ýükledip biler, esasanam tema çylşyrymly we tanyş däl bolsa. Alymlar san maglumatlaryny diňleýjileriň taýýarlyk derejesine görä uýgunlaşdyrmagy maslahat berýärler. Adam habaryň gaty çylşyrymlydygyny ýa-da dartgynlylyk döredýändigini duýsa, bu sanlaryň mukdaryny azaltmak we habary ýönekeýleşdirmek üçin signal bolup biler.

San maglumatlarynyň aşa köp bolmagy kabul etmek üçin kyn bolup biljekdigi bilen bir hatarda, ol negatiw duýgulary hem döredip biler. Barlag, howanyň üýtgemeginiň netijeleri barada san maglumatlaryny öz içine alýan habarlaryň has köp ýaýramagyna garamazdan, adamlarda alada ýa-da umytsyzlyk ýaly güýçli emosional reaksiýalary döredýändigini görkezdi. Bu täsiriň önüni almak üçin alymlar şeýle habarlara meseläniň mümkin bolan çözümleri barada maglumat goşmagy maslahat berýärler. Mysal üçin, gurakçylykdan näçe million adamyň ejir çekip biljekdigi barada habar berilende, şol bir wagtyň özünde bu täsirleri ýumşatmak üçin haýsy ädimleriň ädilip bilinjekdigini hem aýtmak möhümdir. Bu emosional ýükü deňagramlaşdyrmaga we adamlary diňe alada däl-de, işjeň hereketlere höweslendirmäge kömek eder.

Şeýlelik bilen, san maglumatlary howanyň üýtgemegi baradaky habaryň täsirini ep-esli güýçlendirip biler, ýöne ony seresaplylyk bilen ulanmak gerek. Takyk maglumatlar bilen diňleýjilere elýeterliligiň arasynda iň amatly deňagramlylygy tapmak we meseläniň çözümleri üçin anyk ädimleri teklip etmek zerurdyr. Sanlar akyly ulanylanda, olar aladany hereketlere öwürmäge kömek edip biler, bu bolsa global howanyň üýtgemegi bilen göreşde örän möhümdir.